

УДК 379.85

Ганський В. О.,

кандидат економічних наук,

кандидат історичних наук, доцент, докторант
кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський торговельно-економічний університет
(Україна, Львів), ganski@i.ua**ІДЕОЛОГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ
УРЯДІВ МІЖВОЄННОЇ ПОЛЬЩІ У СХІДНИХ ВОЄВОДСТВАХ**

Аналізується процес використання польськими правлячими колами туризму як інструменту ідеологічної та пропагандистської роботи з мешканцями східних воєводств польського походження, кінцевою метою якої була колонізація і успішна етнокультурна інкорпорація цих територій до складу польської національної держави. Інструментом такої роботи визначається система методів переконання в роботі з різними групами жителів східних воєводств, перш за все, з дітьми і молоддю, а також такі організаційні форми роботи з ними, як краєзнавчі екскурсії, дитячі та молодіжні табори, активний відпочинок на лоні природи, зустрічі, лекції та ін. Визначено, що це повинно було сприяти формуванню позитивної громадської думки про польську державу, а в досягненні цих цілей туризм володів значним пропагандистським потенціалом, був елементом «м'якої сили», здатної поступово, але надійно «прив'язати» західноукраїнські та західнобілоруські землі до Польщі.

Ключові слова: туризм, політика, ідеологія, Польща, Західна Україна, Західна Білорусь, міжвоєнний період.

Історія туризму сьогодні є відносно молодим напрямом історичної науки та все ще рясніє питаннями, що потребують детального вивчення. Одним з переломних періодів в історії туризму є період між двома світовими війнами. Для 1920–1930-х рр. характерно зародження туризму в сучасному його розумінні. Польська держава, усвідомивши значні можливості туризму в справі інтеграції приєднаних територій в єдину державу та укорінення в суспільній свідомості необхідних ціннісних настанов, а також у справі соціально-економічного розвитку периферійних територій, стало чинити на дану сферу цілеспрямований вплив, сприяючи агітації та пропаганди туризму. Це стало одним з факторів небувалого зростання числа прибуттів туристів на територію східних воєводств міжвоєнної Польщі в 1930-е рр., а також активізацію туристичного руху серед місцевого українського і білоруського населення. Тому вивчення історичного досвіду розвитку туризму та політики, що визначала його розвиток, в сучасних умовах активного будівництва національної туристичної індустрії набуває особливої актуальності.

Політика влад міжвоєнної Польщі щодо національних меншин, яка найбільш яскраво проявилася в гуманітарній сфері, знаходиться у сфері інтересів українських та білоруських дослідників. В сучасній українській історіографії серед робіт дослідників туристичної проблематики можна виділити роботи Т. В. Ковальчук [1], яка займалася комплексним вивченням історії регіонального туризму на території Волинського воєводства. Історії туризму в південно-східних воєводствах міжвоєнної Польщі та його зв'язків з краєзнавством присвятила свої публікації О. Р. Завадська [2]. Діяльність громадських організацій і об'єднань у сфері туризму та краєзнавства на Волині розглядала Н. В. Кінд-Войтюк [3]. Історії становлення масового туризму в Польщі присвятив окремі свої публікації Н. Б. Литвин [4]. Однак наймасштабнішим на сьогоднішній день є дисертаційне дослідження доктора історичних наук Ю. В. Крамара [5], який детально

досліджував національно-культурну і релігійну політику міжвоєнної Польщі та її реалізацію на території східних воєводств. Сучасна білоруська історіографія проблеми фокусується в основному на питаннях міжвоєнного туристсько-краєзнавчого руху та його зв'язків з системою виховання та освіти. Ідейно-політична складова туристсько-екскурсійного руху присутня в роботах О. Ф. Смоленчука [6]. Діяльності польських політичних партій та організацій у східних воєводствах присвячені роботи А. К. Гецевича [7], економічної політики польського уряду в регіоні – П. І. Зелінського [8], Н. Б. Семенчика [9] та Н. Б. Нестеровича [10]. Питанні національно-культурного розвитку східних воєводств міжвоєнної Польщі та місця системи освіти в ньому розглядаються в роботах А. М. Вабишевича [11]. Однак найбільшою науковою значущістю для даної теми є дослідження І. В. Тітовича [12; 13] та в. В. І. Кривути [15], які доводять, що одним з напрямків ідеологічного впливу польських правлячих кіл на національні меншини була туристсько-краєзнавча діяльність. Даний методологічний підхід дозволив авторам зробити оригінальні висновки, необхідні для розуміння сутності західнобілоруського національно-визвольного руху та місця туристсько-краєзнавчої діяльності в ньому. Таким чином, у сучасній українській та білоруській історіографії накопичений достатній масив досліджень, що формує ґрунтовний інформаційний базис для дослідження ідеологічних імперативів туристичної політики урядів міжвоєнної Польщі у східних воєводствах.

Мета статті – виявлення ідеологічних імперативів, що визначали туристичну політику II Речі Посполитої на західноукраїнських та західнобілоруських землях.

Характерпольського управління західноукраїнськими і західнобілоруськими землями з самого початку не сприяв налагодженню конструктивних стосунків з місцевим населенням. Разом зі становленням нової влади відбувалася ліквідація національної освіти, конфіскація храмів, репресії з боку силових відомств. В умовах парламентського періоду 1921–1926 рр. не було розроблено цілісної програми політики щодо національних меншин. Національні питання входили в компетенцію наступних міністерств: внутрішніх справ, військових справ, закордонних справ, релігійних культів та народної освіти. Уряд за цей період змінювався 10 разів, а керівники зазначених міністерств – ще частіше. Тому політика в східних воєводствах була справою переважно місцевої адміністрації.

Політика польської влади протягом 1921–1939 рр. не створювала умов для формування надійного партнерського співіснування між більшістю польського населення і національними меншинами бо завжди спиралася на поширений стереотип, що східні землі (так звані «східні креси») – це етнографічно перехідна польсько-російська територія. Таке ставлення правлячих кіл до місцевого населення, в свою чергу, викликало негативну реакцію української та білоруської громадськості і напружене ставлення до польського населення цих територій. Весь міжвоєнний період польська держава не вважало їх народами, здатними досягати політичних цілей, пов'язаних з їх власними національними інтересами, тому під гнітом подій початку ХХ ст. польська політична думка почала розробляти відповідні концепції приєднання Західної

України і Західної Білорусі та ліквідації впливу там «російського елемента».

Разом з підписанням Ризького мирного договору 1921 р. у внутрішній політиці Польщі почала закріплюватися лінія польських національних демократів (ендеків) на реалізацію програми національної асиміляції, а саме політичну та культурну інтеграцію українців і білорусів до складу польської держави. Ідеалом ендеків була сильна Польща, яка в змозі шляхом колонізації використовувати на свою користь потенціал непопольських народів, що населяють її територію [14, арк. 54]. Відповідно український і білоруський національні рухи в рамках цієї концепції розглядалися як антидержавні і підлягали переслідуванню.

Правлячі кола Польщі пов'язували корективи своєї національної політики виключно зі ступенем лояльності місцевого суспільства. Прихильники прометеїзму Т. Голувка, Л. Василевський, К. Млодяновський пропонували, щоб «обмеження прав меншин відбувалося індивідуально, а не автоматично, що неполяки повинні розуміти – Польща також і їх батьківщина» [5, с. 156–157]. У свою чергу створення незалежних України і Білорусі польська патріотична думка розглядала як програму на далеке майбутнє, яка в актуальних на той момент умовах не мала жодних шансів на реалізацію.

Керівництво Польської держави, надаючи ряд поступок національним меншинам, прагнуло досягти, в першу чергу, пропагандистських цілей і дбала про свою репутацію на міжнародній арені. Насправді ж, виявляючи зацікавленість у збереженні єдності і цілісності держави, правлячі кола на законодавчому рівні обмежували розвиток культурного і духовного життя національних меншин, оскільки боялися, що реалізація освітніх і культурних прагнень місцевого непопольського населення може викликати зростання його політичної самосвідомості. Тому уряд А. Падеревського почав здійснення обережної по інтенсивності і засобам політики денационалізації щодо східних регіонів, але вже з часів уряду В. Грабського (1924 р.) стало помітним збільшення колонізаторських тенденцій у ставленні до українців і білорусів [7, с. 27–36]. Практичною реалізацією цієї діяльності стало розширення сфери впливу загальнопольських громадських організацій та об'єднань туристичного профілю в житті Західної України та Західної Білорусі [15, с. 62–69].

Після поверноту Ю. Пілсудський під гаслом боротьби з партійною системою в якості бази свого політичного руху обрав загальнопольські громадські організації, підсумком чого стала підтримка тих туристичних об'єднань і організацій, розвиток яких вкладався в ідеологічні рамки правлячих кіл. Стратегічними напрямками у національній політиці санаційного режиму стала заміна системи національної асиміляції новою державною асиміляцією меншин через програму громадянського виховання, спрямовану на формування з українців та білорусів вірних і відданих громадян польської держави, здійснення якої покладалося на загальнопольські туристичні організації. Першим кроком у реалізації державної програми громадянського виховання стала промова міністра Я. Єнджеєвича, який поставив питання про зближення західноукраїнської та західнобілоруської молоді з досягненнями місцевої культури, розглядаючи історико-культурну спадщину

окремих регіонів і меншин як складову нової культури Польщі [16, с. 128–132]. Одночасно як один з компонентів програми державної асиміляції здійснювалася підтримка загальнопольського туристичного та екскурсійного руху на території східних воєводств. Розраховувалося, що під час реалізації цих напрямків державної асиміляції розшириться духовний вплив представників польської національності на місцеве непопольське населення, поляки зможуть очолити найбільш активну частину суспільства і направити її інтереси на запозичення польських культурних цінностей. Крім того, важливим завданням загальнопольських туристсько-екскурсійних організацій на території західної України та Західної Білорусі стала селекція людських ресурсів, яку здійснювали різні регіональні товариства під керівництвом польської інтелігенції, оцінюючи здатність українців і білорусів до прийняття польської історико-культурної спадщини.

Незважаючи на те, що центрами громадянського виховання населення східних воєводств стали різні пропольські об'єднання туристичного профілю, клуби і школи, досягти поставлених колонізаторських цілей через екскурсії, походи і поїздки та іншу культурну діяльність польська влада не змогла, оскільки жодна програма не мала достатніх стимулів, здатних активізувати серед місцевого населення самостійну ініціативу. Навпаки, серед українського і білоруського населення переважали аж до 1939 р. прагнення до вивчення та культивування національної культури та традицій.

У 1930–ті рр. ідея моноетнічної польської держави стала переважати в політичних колах та суспільстві Польщі. Її політична думка визнавала західних українців і білорусів виключно як регіональну етнічну групу польської нації, в результаті чого поширився регіоналізм і зникли толерантні відносини до відродження української і білоруської культур. Почався процес переслідування і закриття національних непопольських екскурсійно-краєзнавчих організацій, спроби ліквідації громадських і студентських туристсько-рекреаційних об'єднань, які, згідно з твердим переконанням влади, перебували під комуністичним впливом. Дії влади викликали серед населення східних воєводств тенденцію до протистояння, а його громадська активність почала переходити у сферу нелегальних форм діяльності.

У свою чергу, з метою припинення процесу поглиблення національного протистояння між українцями та білорусами з одного боку, і поляками – з іншого, на території східних воєводств представники санаційного режиму Ф. Складовський і поліський воєвода В. Костек-Бернацький висловилися за посилення асиміляційної політики на східних землях. Поліський воєвода навіть пропонував у квітні 1933 р. ввести надзвичайний стан «для очищення території від шпигунів і шкідників, діяльність яких заважала асиміляції». Проте практичне виконання одержав у 1933 р. план, запропонований новогрудським воєводою С. Свідерським, який передбачав поступове обмеження діяльності численних українських і білоруських культурних і просвітницьких закладів та недопущення появи нових [17, арк. 2].

Необхідно відзначити, що керівництво польської держави досить негативно сприймало екскурсійно-краєзнавчий та туристсько-рекреаційний рух українського та білоруського населення, прагнучи законодавчо

обмежити його організаційну присутність в регіоні та забезпечити домінування пропольських державних і громадських організацій екскурсійно-краєзнавчого та туристично-рекреаційного профілю, таких як місцеві відділи Товариства розвитку східних земель, Польського туристичного клубу, Польського краєзнавчого товариства та ін. Саме це обмежувальне спрямування державної політики щодо західноукраїнського і західнобілоруського туристичного руху простежується в польському законодавстві.

Висновки. Розвиток внутрішнього туризму повинен був сприяти вирішенню наступних завдань: подолання суперечностей між різними регіонами, в тому числі населеними національними меншинами, інтеграції національних окраїн до загальнодержавного життя; патріотичне виховання з елементами початкової військової підготовки в умовах наростання військово-політичної напруженості в Європі. Безумовно, всі заходи з розвитку туризму здійснювалися в інтересах єдиної польської держави, але багато з них об'єктивно сприяли поліпшенню якості життя в конкретних регіонах «східних кресів», в т.ч. збереженню елементів місцевої самобутності – ремесел, звичаїв, кухні, костюма та ін. Обмежене культивування регіональних особливостей, якщо воно і мало місце, не було покликане підтримувати національні рухи етнічних меншин. Швидше навпаки – туризм як інструмент регіональної політики повинен був переманити місцевих активістів на бік уряду і його інтеграційних прагнень.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Т. В. Регіональний туризм у Польській Республіці в міжвоєнний період: Волинське воєводство: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Т. В. Ковальчук. – Київ, 2012. – 202 л.
2. Завадська О. Р. Діяльність краєзнавчих товариств у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. Р. Завадська. – Луцьк, 2010. – 245 л.
3. Кінд-Войтюк Н. В. Історико-краєзнавчі дослідження і пам'яткоохоронна робота на Волині у 1920–1930-х рр.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Н. В. Кінд-Войтюк. – Чернівці, 2007. – 198 л.
4. Литвин Н. Б. Розвиток масового туризму у Польщі у XIX – другій половині XX ст. / Н. Б. Литвин // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – №17. – С.88–98.
5. Крамар Ю. В. Національно-культурна та релігійна політика урядів Польщі на Волині (1921–1939 рр.): дис. ... доктора. іст. наук: 07.00.02 / Ю. В. Крамар. – Львів, 2015. – 536 л.
6. Смалянчук А. Ф. Беларускія палякі або палякі ў Беларусі? / А. Ф. Смалянчук // Pogranicza języków. Pogranicza kultur. Studia ofiarowane Elżbiecie Smułkowej / pod red. Anny Engelking i Romualda Huszczy. – Warszawa, 2003. – S.326–334.
7. Гецьвіч А. К. Дзейнасць польскіх палітычных партый і арганізацый у Заходняй Беларусі (1918–1926 гг.) / А. К. Гецьвіч. – Гродна: ГрДУ ім. Я. Купалы, 2010. – 139 с.
8. Зялінскі П. І. Палітычная праца КПЗБ у масах, 1923–1938 / П. І. Зялінскі. – Мінск: Універсітэцкае, 1986. – 134 с.
9. Сямёнчык М. Б. Рабочы рух у Заходняй Беларусі (1921–1939 г.) / М. Б. Сямёнчык: дыс. ... канд. гіст. навук; Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Я. Купалы. – Гродна, 2000. – 133 с.
10. Несцяровіч Н. Б. Характар заходнебеларускай эканомікі ў 1921–1939 гг. / Н. Б. Несцяровіч // Заходні рэгіён Беларусі вачыма гісторыкаў і краязнаўцаў: зборнік навуковых артыкулаў / рэдкал.: І. П. Крэнь, У. І. Навіцкі, В. А. Белазаровіч [і інш.]. – Гродна: ГрДУ ім. Я. Купалы, 2008. – С.228–232.
11. Вабішчэвіч А. М. Нацыянальна-культурнае жыццё Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.) / А. М. Вабішчэвіч. – Брэст: БрДУ, 2008. – 319 с.
12. Цітовіч І. У. Аматырскае краязнаўства 1921–1939 гг. і яго месца ў нацыянальна-культурным жыцці заходнебеларускага насельніцтва // Філасофія. Культура. Грамадства: зборнік навук. прац. Выпуск 4. У 2 ч. – Мінск: РІВШ, 2004. – Ч.1. – С.155–163.
13. Цітовіч І. У. Заканадаўчыя аспекты краязнаўчага руху Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.) // Веснік Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка. – 2005. – №1. – С.3–9.
14. Archiwum Akt Nowych w Warszawie. – Zesp. 3. – Sygn. 101.
15. Крывучъ В. І. Пад шыльдай «Дзяржаўнага выхавання»: рэалізацыя ўрадавых выхавальных канцэпцый на тэрыторыі Заходняй Беларусі (1926–1939) / В. І. Крывучъ. – Баранавічы: БарДУ, 2010. – 195 с.
16. Цітовіч І. У. Краязнаўства як фактар умацавання патрыятычных пачуццяў беларускай моладзі / І. У. Цітовіч // Праблемы кіравання. – 2005. – №1. – С.128–132.
17. Дзяржаўны архіў Гродзенскай вобласці. – Ф.551. – Воп.1. – Спр.1240.

References

1. Koval'chuk T. V. Regional'nyy turyzm u Pol'skij Respublicy v mizhvoeyennyj period: Volyn's'ke voyevodstvo: dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.02 / T. V. Koval'chuk. – Kyiv, 2012. – 202 l.
2. Zavads'ka O. R. Dyal'nist' krayeznavchych tovarystv u Volyn's'komu voyevodstvu (1921–1939 rr.): dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 / O. R. Zavads'ka. – Luc'k, 2010. – 245 l.
3. Kind-Vojtyuk N. V. Istoryko-krayeznavchi doslidzhennya i pamyatkoohoronna robota na Volyni u 1920–1930-x rr.: dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.02 / N. V. Kind-Vojtyuk. – Chernivci, 2007. – 198 l.
4. Lytvyn N. B. Rozvytok masovogo turyzmu u Pol'shhi u XIX – drugij polovyni XX st. / N. B. Lytvyn // Ukrayina: kul'turna spadshhyna, nacional'na svidomist', derzhavnist'. – L'viv: Instytut ukrayinoznavstva im. I. Kryp'yakevycha NAN Ukrayiny, 2008. – №17. – S.88–98.
5. Kramar Y. V. Nacional'no-kul'turna ta religijna polityka uryadiv Pol'shhi na Volyni (1921–1939 rr.): dys. ... doktora. ist. nauk: 07.00.02 / Y. V. Kramar. – L'viv, 2015. – 536 l.
6. Smaljanchuk A. F. Belaruskija paljaki або paljaki v Belarusi? / A. F. Smaljanchuk // Pogranicza języków. Pogranicza kultur. Studia ofiarowane Elżbiecie Smułkowej / pod red. Anny Engelking i Romualda Huszczy. – Warszawa, 2003. – S.326–334.
7. Gecejvich A. K. Dzejnasc' pol'skih palitychnyh partyj i arganizacyj u Zahodnjaj Belarusi (1918–1926 gg.) / A. K. Gecejvich. – Grodna: GrDU im. Ja. Kupaly, 2010. – 139 s.
8. Zjalinski P. I. Palitychnaja praca KPZB u masah, 1923–1938 / P. I. Zjalinski. – Minsk: Universitjetckae, 1986. – 134 s.
9. Sjamjonchyk M. B. Rabochy ruh u Zahodnjaj Belarusi (1921–1939 g.) / M. B. Sjamjonchyk: dys. ... kand. gist. navuk; Grodzenski dzjarzhawny univseritjet imja Ja. Kupaly. – Grodna, 2000. – 133 s.
10. Nescjarovich N. B. Haraktar zahodnebelaruskaj jekanomiki w 1921–1939 gg. / N. B. Nescjarovich // Zahodni rgegijon Belarusi vachyma gistorykaw i krajaznawcaw: zbornik navukovyh artykulaw / rjedkal.: I. P. Krjen', U. I. Navicki, V. A. Belazarovich [i insh.]. – Grodna: GrDU im. Ja. Kupaly, 2008. – S.228–232.
11. Vabishchjevich A. M. Nacyjanal'na-kul'turnaе zhyccjo Zahodnjaj Belarusi (1921–1939 gg.) / A. M. Vabishchjevich. – Brjest: BrDU, 2008. – 319 s.
12. Citovich I. U. Amatarskaе krajaznawstva 1921–1939 gg. i jago mesca w nacyjanal'na-kul'turnym zhycci zahodnebelaruskaga nasel'nictva // Filasofija. Kul'tura. Gramadstva: zbornik navuk. prac. Vypusk 4. U 2 ch. – Minsk: RIVSh, 2004. – Ch.1. – S.155–163.
13. Citovich I. U. Zakanadawchija aspekty krajaznawchaga ruhu Zahodnjaj Belarusi (1921–1939 gg.) // Vesnik Belaruskaga dzjarzhawnaga pedagogichnaga univseritjeta imja M. Tanka. – 2005. – №1. – S.3–9.
14. Archiwum Akt Nowych w Warszawie. – Zesp. 3. – Sygn. 101.
15. Kryvuc' V. I. Pad shyldaj «Dzjarzhawnaga vyhavannja»: rjealizacyja wradavyh vyhavavchych kancjepcyj na tjerjytori Zahodnjaj Belarusi (1926–1939) / V. I. Kryvuc'. – Baranavichy: BarDU, 2010. – 195 s.
16. Citovich I. U. Krajaznawstva jak fактар умацавання patryjatychnyh pachuccjaw belaruskaj moladzi / I. U. Citovich // Poblemy kiravannja. – 2005. – №1. – S.128–132.
17. Dzjarzhawny arhiw Grodzenskaj voblastci. – F.551. – Vop.1. – Spr.1240.

Ganski V. O., PhD in History, PhD in Economics, Associate Professor,
Habilitation candidate of Department of International Economic
Relations Lviv University of Trade and Economics
(Ukraine, Lviv), ganski@i.ua

The ideological imperatives of tourism policy of Polish interwar governments in Eastern provinces

The article analyzes the process of using the Polish ruling circles of tourism as an important tool for ideological and propaganda work with the residents of the Eastern provinces of non-Polish origin, whose ultimate goal was his ethnic and cultural Polishization and successful incorporation of those territories in Polish mono-ethnic state. As a tool for such work is determined by beliefs in working with different groups of inhabitants of the Eastern provinces, primarily with children and youth, as well as such organizational forms of work with them as local history tours, children's and youth camps, active rest on nature, meeting, lecture etc. In article determined that this was to promote the formation of positive public opinion about the Polish state, and in achieving these objectives, the tourism had considerable propaganda potential, is an element of «soft power», can gradually, but firmly «tied» to the West Ukrainian and West Belarusian lands to Poland.

Keywords: tourism, policy, ideology, Poland, Western Ukraine, Western Belarus, interwar period.

* * *

УДК 821.512

Рагимли Г.,
докторант кафедри історії Азербайджана
(для естественних факультетів),
Бакинський державний університет
(Азербайджан, Баку), gunelrahimli1@gmail.com

ШЕЙХ ИБРАГИМ КАК ГЛАВА ОРДЕНА СЕФЕВИЙЕ

В 1300 году в Ардебиле Шейхом Сефиаддином был основан орден Сефевийе. Возглавляемый разными шейхами орден, после прихода Шаха Исмаила к власти под его руководством был преобразован в государство Сефевидов. Государство, которое оставило глубокий след в истории, первоначально сформировалось как религиозное течение, и каждый отдельный Сефевидский шейх имеет некоторую заслугу в становлении его как государства. Одним из шейхов, которые имели большие заслуги в истории ордена Сефевийе, был Шейх Ибрагим, известный под псевдонимом «Шейхшах». Несмотря на то что в источниках о нем очень мало говорится, но проанализировав имеющуюся информацию можно многое узнать о деятельности Шейха Ибрагима. Поэтому в статье исследуется деятельность Сефевидского шейха Шейха Ибрагима, который возглавлял орден Сефевийе в 1429–1447 годах.

Ключевые слова: Тарикат Сафавия, Ардебильский даргах, Шейх Ибрагим.

(стаття друкується мовою оригіналу)

В источниках и историографических трудах дана подробная информация об ордене Сефевийе, который был основан в 1300 году в Ардебиле Шейхом Сефиаддином, и о шейхах, возглавляющих этот орден. Однако информация о Шейхе Ибрагиме, возглавлявшем орден Сефевийе в 1429–1447 годах, в источниках периода Сефевидов мало встречается. Огтай Эфендиев пишет, что источники не дают нам точной информации о нем [1, с. 61]. Другой исследователь этого периода Севори, говоря о периоде шейхства Шейха Ибрагима, отмечает то, что у нас мало информации о развитии этого периода ордена Сефевийе [2, с. 16]. Мазауи объясняет это отсутствием какого-либо важного события в его эпоху [3, с. 130]. Однако следует отметить, что недавние исследования показали, что это не так. Исследуя материалы, связанные с событиями того времени, можно получить информацию и о Шейхе Ибрагиме.

Орден Сефевийе. Информация о том, что после смерти Хаджа Али орден Сефевийе возглавил его сын, в источниках дается следующим образом: через

несколько дней после того, как Хаджа Али отправился в паломничество в Хадж, Шейх Ибрагим заскучал по отцу и отправился за ним. Он догоняет своего отца, и они вместе посещают Мекку и Медину. На обратном пути его отец умирает в Иерусалиме, что очень огорчило Ибрагима. Похоронив здесь Шейха, он вернулся в Ардабил и по завещанию своего отца возглавил орден [4, с. 424].

Шейх Ибрагим родился примерно в 1390 году по григорианскому календарю [5, с. 13]. Свое первое образование получил в Ардебиле. У своего отца Хаджа Али он обучился религии, ирфану и науке. Велигулу Шамлы пишет, что султан Ибрагим среди своих детей был известен под именем Шейх Шах. От народа, последователей и почитателей его высочества не было проходу. Подарки подобно морю не переставали поступать [6, с. 30].

Согласно источникам, Ибрагим пошел по стопам отца. Мюриды полностью подчинялись ему [4, с. 424]. В его период распространение и пропаганда ордена еще больше расширилась. Особое внимание уделялось вопросу отправки халифов в прилегающие территории для распространения ордена Сефевийе. Количество мюридов, собранных в Ардебиле, также значительно возросло. Касаясь этого вопроса, Искендер Бей Мунши пишет, что народ считал его сурьмой на учтивых глазах великой земли. Из-за большого потока людей, посещающие его почетный дом не имели возможности предстать перед его преосвященством. Высокая слава и известность о нем возрастали с каждым днем [7, с. 60]. Слава о нем в основном была распространена в Азербайджане, Иране и Анатолии. Обращаясь к историческим источникам, мы видим, что уже с этого периода ускоряется принятие ордена приверженцами шиизма.

Ардебильские обитатели в основном пропагандировали в Анатолии. Нафик Мусали пишет, что во время паломничества Шейх Ибрагим проезжал через Анатолию и Сирию, это послужило личному его знакомству с местными мюридами, и он имел с ними тесные связи [5, с. 16]. Живущие в Анатолии и известные в тот период дервиши, в своих стихах упоминали имя Ибрагима Шейхшаха. О пропаганде Шейхшаха, Севори пишет так, что Ибрагим сумел защитить и укрепить систему сторонников ордена Сефевийе, которые активно распространяли его идеи. Во времена Шейха Ибрагима число посетителей его Ардебильской обители настолько возросло, что не каждый из них мог попасть к шейху [2, с. 16]. Даже представители других течений уважали Ибрагима и навещали его.

В период правления Шейха Ибрагима Ардебильская обитель расширила свою деятельность не только в духовном и религиозном плане, но и укрепилась финансово. В «Гесасюл-Хагане» отмечается, что в его период на кухне обители было много серебряной посуды [6, с. 30]. Шейх Ибрагим использовал эти богатства, чтобы увеличить свою славу и число своих сторонников. В источниках дается информация о его богатом столе, дарах, которые он преподносил бедным. Искендер Бей Мунши пишет, что он своей благотворительностью и доброжелательностью оставлял в тени даже своего отца [7, с. 60–61].

Период, когда Шейх Ибрагим стал руководить обителью, был периодом политической неразберихи.